

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Suunta on oikea. Kun asiakasmitoitus kirjataan lakiin, se lisää velvoittavuutta. 35 lasta on edelleen kuitenkin liikaa, mutta pelkästään asiakasmitoituksen kirjaaminen lakiin ei ratkaise ongelmaa, koska ongelmana on myös osaavan henkilöstön saatavuus. Asiakasmitoituksen ohella keskeistä on muuttaa myös toiminnan rakenteita ja täydennyskouluttaa sosiaalityöntekijöitä, jotta tällä hetkellä kuormittavan metatyön ja häiriökysynnän osuutta sosiaalityöntekijän työstä voidaan vähentää. Koko palvelujärjestelmä on nykyisellään liikaa lastensuojelun työntävä: palvelurakenteita tulee uudistaa ylisektoraalisesti siten, että paine ei kohdistu ainoastaan lastensuojeluun. Erityisesti neurokirjon lapset ja nuoret kuormittavat tällä hetkellä lastensuojelun mitoituksia, kun tälle ryhmälle tarkoitettuja tukitoimia ei ole saatavilla.

Jos erityistä tukea tarvitsevien lasten (adhd/autismi ja muu neurokirjo) varhaiseen tukeen panostettaisiin, se vähentäisi huomattavasti lastensuojelun työntekijöiden kuormitusta, koska iso osa lastensuojelun asiakkaista on neurokirjon lapsia, jotka eivät tosiasiallisesti edes kuulu lastensuojelun piiriin.

Lisäksi työntekijöiden vaihtuvuus lapsen kannalta on erittäin iso ongelma, jonka ratkaiseminen on yhtäläisen tärkeää mitoituksen kanssa. Työntekijöiden vaihtuvuuteen voidaan vaikuttaa työn rakenteita muuttamalla.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

ei kommenttia

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Palvelutarpeen arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, mikä on juurisyy sille, että lapsi tulee sosiaalihuollon asiakkuuteen ja miten palvelutarpeen arviointi toteutuu. Neurokirjon perheiden edunvalvontaan tulee kasvavassa määrin yhteydenottoja perheiltä, joissa lapsella on erilaisia neurokirjon haasteita ja joiden asiat eivät etene esim. tarvittavien neurologisten tutkimusten piiriin. Tämä kuormittaa sosiaalihuollon palveluja, joissa ei ole oikeanlaista osaamista neurokirjon lasten palvelujen määrittämiseen. Palvelutarpeen arvioinnin tulisi aina olla monialaista yhteistyötä, eikä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi voi sivuuttaa lapsen tarvitsemien terveydenhuollon palvelujen arvioinnin tarvetta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä olisikin tärkeää arvioida, kuuluuko lapsi sosiaalihuollon, vammaispalvelujen vai terveydenhuollon palvelujen piiriin. Esimerkiksi lastensuojelun tarve voi tosiasiallisesti syntyä puutteista muissa palvelurakenteissa.

Kohdan 26 §:n perusteluissa tulee korostaa selkeästi, että palvelutarpeen arvioija on velvollinen perustelemaan sen, millä perusteella esim. neurokirjolla olevan lapsen osalta päädytään SHL / VPL / LSL mukaisiin palveluihin.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Sääntely ei ole riittävän selkeä, sitä tulee selkeyttää.

Neurokirjon lasten ja perheiden osalta tuen määrittely ja/tai tuen piiriin pääsy on vaikeaa ja jopa estyy kokonaan, tämä vaikeuttaa perheiden tilannetta. Täydennyskoulutus neurokirjon / autismikirjon problematiikasta on tarpeellista, kuten jo LAPE- loppuraportissa v. 2018 myös todettiin.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

-

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaan vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Nuoren turvallinen kiinniotto ja turvattu palauttaminen laitokseen on nuoren hyvinvoinnin kannalta oleellista. Kiinniotto-oikeus on kuitenkin toimenpide, johon oikeus tulisi olla ensisijaisesti poliisilla, ei sosiaalityön tai sijaishuollon henkilöstöllä. Pykälä on kirjoitettava selkeästi ja täsmällisesti siten, ettei se jätä tulkinnanmahdollisuuksia, kellä on kiinnioton oikeuksia ja millaisia. Poliisin resurssien vähyyks on ongelma tämänkaltaisten tehtävien toteutumisessa, joten tämän pykälän toteutuminen liittyy myös poliisin resurssien varmistamiseen. Täydennyskoulutusta niin poliisille kuin sijaishuoltoapaikan henkilöstölle kiinniottamisen, rajaamisen ja fyysisen kontaktin vaikutuksesta erityisen tuen / aistipulmaisen / neurokirjon nuoren osalta tulee lisätä.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Neurokirjon henkilöllä on suurentunut riski päihteiden käyttöön. Neurokirjon nuoren kognitiivinen kyky voi myös olla alentunut, ja siten rajoitustoimenpiteet, erityisesti yhteydenpidon rajoittaminen tuttuun ja turvalliseen läheiseen, voi olla vahingollista. Neurokirjon henkilön käytöksen tulkitseminen voi olla vieraalle henkilölle todella vaikeaa. Siksi rajoitustoimenpiteet tulee määritellä tapauskohtaisesti päihdehoidossa olevien osalta.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

Neuropsykiatrisia diagnooseja omaavien lasten ja nuorten osalta pitäisi lainsäädäntö kirjoittaa kauttaaltaan siten, että lastensuojelu on viimesijainen tuen tarjoamisen kanava. Lastensuojelussa ei yleisesti ole asiantuntijuutta neurokirjon erityisyydestä. Tuki tulisi voida tarjota ensisijaisesti sosiaalihuoltolain tai vammaispalvelulain alaisilla palveluilla. Siirryttäessä ICD-10 tautiluokitukselta IDC-11:sta korostuu toimintakyvyn merkitys (ICF) nykyistä enemmän, ja siten toimintakyvyn aleneman tai vaihtelevan toimintakyvyn aiheuttama oikeutus VPL mukaisiin, ei LSL, palveluihin tulisi kirjata lakiin nykyistä selkeämmin, jotta viranhaltijoille ei jää niin paljon soveltamisen mahdollisuuksia.

Neurologisesti vammaisen, toimintakyvyltään alentuneen neurokirjon diagnoosin omaavan henkilön tulisi saada tarvitsemansa palvelut yleisesti vammaispalvelulain mukaisina palveluina, eikä lastensuojelulain alaisina.

Kiitämme, että neuropsykiatriset diagnoosit on mainittu. Kuitenkin, siirryttäessä ICD-10 tautiluokitukselta ICD-11 luokitukseen erillisdiagnoosit ovat poistumassa, joten olisi

tarkoituksenmukaista kirjoittaa laki siten, että se myötäilee tulevaa kansainvälistä diagnoosinimikkeistöä.

Edelleen toivomme, että vammaisuuden määritelmä kattaa jatkossa myös nk. näkymättömästi vammaiset, neurologiset kehityshäiriöt, jotka vaikuttavat ja rajoittavat vahvasti lapsen toimintakykyä, joka tullaan huomioimaan vahvemmin myös uudessa toimintakykyluokituksessa.

Toimeenpanoon tulee varata riittävät resurssit.

Kantola Kristiina
Neurospectrum Oy